

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนของไทย แบ่งระดับการศึกษาออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา (สกศ., 2535) โดยแบ่งแยกจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาไว้แตกต่างกัน การมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคน โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการ และทักษะวิชาชีพ มีจิตสำนึกด้านวิทยาศาสตร์ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีศีลธรรม มีคุณธรรมและจริยธรรม มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ ร่างแข็งแรงมีสติ พึ่งตนเองได้ สามารถทำงานเป็นหมู่คณะ ได้ตระหนักในคุณค่าของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การสงวนรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีความเคารพยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พร้อมทั้งจะศึกษาต่อ ประกอบสัมมาอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ตลอดจนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ (กองแผนงาน, 2533) ทั้งยังมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของตนเอง (รวีช ตาแก้ว, 2538)

เป้าหมายของการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีประสบการณ์เพื่อให้เกิดความรู้ ความชำนาญ ที่จะสามารถนำไปใช้ปฏิบัติ และประกอบอาชีพได้จริง หรือเพื่อแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในขั้นสูง เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534) และยังเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาคนในสังคมให้มีคุณภาพ ซึ่งประเทศชาติจะเจริญได้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากร ดังนั้นในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 จึงได้กำหนดเป้าหมายหลัก ของการจัดการศึกษาไว้ว่า มุ่งเน้นพัฒนาคนใน 4 ด้านคือด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย สังคม อย่างสมดุลย์และกลมกลืนกัน ซึ่งในประเทศที่กำลังพัฒนานั้นถือว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความสำคัญยิ่งกว่าระดับอื่น เพราะว่าประชากรที่เข้ารับการศึกษาในระดับนี้มีประมาณร้อยละ 13 ของประชากรในประเทศ (คณะกรรมการพัฒนาการ

ศึกษาอบรมและดูแลวัยรุ่น, 2535) ดังนั้นการพัฒนาการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความสอดคล้องต่อเป้าหมายทางการศึกษา

สรุปเป้าหมายทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา มุ่งจัดการศึกษาเพื่อบวงชนโดยขยายการศึกษาภาคบังคับถึงระดับมัธยมศึกษา ๑.ให้ทุกคนมีโอกาสทัดเทียมกันและ ๑.ให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน ซึ่งคาดหวังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังนี้

1. ๑.ให้มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่เหมาะสมต่อการพัฒนาตนเอง และสังคม และนำไปสู่การพัฒนาประเทศ มีความรู้ เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม

2. ๑.มีความรู้พื้นฐาน มีทักษะทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มีความสามารถในการใช้และสร้างเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถปรับตัว ๑.รับกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี สามารถวิเคราะห์ทางเลือกที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิต ตัดสินใจเลือกอาชีพอย่างเหมาะสม มีช่องทางในการพัฒนาอาชีพ

3. มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ (กรมวิชาการ, 2536)

จากเป้าหมายทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาดังกล่าว วิชาศิลปะจึงได้ถูกนำมาบรรจุไว้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ในฐานะเป็นวิชาบังคับให้เรียนทุกชั้นปี เมื่อ พ.ศ. 2503 (ศธ., 2503) ซึ่งในระยะแรกวิชาศิลปะ จัดเป็นวิชาเอกเทศ มุ่งใช้ความรู้ความสามารถฝึกการใช้ฝีมือ แสดงออกในผลงาน และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ต่อมาได้นำมาจัดเป็นรายวิชาหนึ่งเช่นเดียวกับวิชาสามัญอื่น ๆ ที่นักเรียนจำเป็นต้องเรียนด้วย และได้แนะนำแนวคิดและวิธีการทางจิตวิทยา มาประยุกต์เพื่อพัฒนา การเรียนการสอนทำหัตถ์วิชาศิลปะกลายเป็นวิชา "ศิลปะศึกษา" โดยมีหลักการเกี่ยวกับ การให้การศึกษาด้านศิลปะกับเด็ก มุ่งเน้นการเสริมสร้างศิลปินน้อย ๑.ให้กับผู้เรียน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ๑.ให้เหมาะกับบุคลิกภาวะของผู้เรียน และมีได้มุ่งหวังให้การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นศิลปิน แต่เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีประสบการณ์ทางศิลปะ มีความคิดที่ดีต่อศิลปะ กิจกรรมทางศิลปะจึงเน้นหนักไปทางหวังผลกระทบต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณค่าแก่สังคมมากขึ้น (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2529)

เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นการศึกษาพัฒนาการของศิลปะศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงต้องมีการศึกษาถึงปัญหาในด้านต่าง ๆ ในการเรียนการสอนศิลปะศึกษา

เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดการพัฒนา ซึ่งจากการศึกษาพัฒนาการของศิลปศึกษานับตั้งแต่มีการเรียนการสอนศิลปศึกษา จนถึงก่อนที่จะมีการนำหลักสูตร ฉบับปรับปรุง 2533 ได้มีการศึกษาถึงปัญหาการนำหลักสูตร (วิชาการ.กรม, 2528) และพบสาระสำคัญดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร

โครงสร้างเกี่ยวกับหลักสูตรศิลปศึกษานำต่อเนื่อง เพราะมีบังคับในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 แต่ยังไม่บังคับในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อให้เด็กได้รับการปลูกฝังทางสุนทรียศาสตร์ และบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร

2. ปัญหาเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน

2.1 หนังสือประกอบการเรียนตามรายวิชาต่าง ๆ มีปริมาณน้อย บางรายวิชาไม่มีหนังสือค้นคว้า

2.2 หนังสือเรียน มีเนื้อหาที่ยังไม่สมบูรณ์ และบางตอนของเนื้อหาไม่ถูกต้อง

3. ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน

เจตคติของผู้เรียน ผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไป ครูผู้สอน และที่สำคัญคือ ผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญ แก่วิชาศิลปศึกษาเท่าที่ควร จึงมีส่วนทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน เช่นโรงเรียนไม่เปิดสอนวิชาเลือก ไม่มีครูศิลปศึกษา โดยเฉพาะครูผู้สอนไม่ได้รับการฝึกอบรม หรือมีพื้นความรู้ทางศิลปศึกษา ทำการสอนโดยไม่คำนึงถึงจุดประสงค์ ของหลักสูตร

จากข้อสรุปดังกล่าวสอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2530) ที่ได้จัดทำโครงการจัดปัจจัยด้านความพร้อมของหลักสูตร เพื่อทำหน้าที่ศึกษาหลักการพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้รวมทั้งได้ประเมินหลักสูตรประถมศึกษา และมีธยมศึกษาใน 3 องค์ประกอบคือโครงสร้างของหลักสูตร การนำหลักสูตร และองค์ประกอบที่สนับสนุนการนำหลักสูตรในปี 2531 ได้ดำเนินการจัดโครงการนี้ไปปรับปรุงจุดหมาย หลักการและโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 การดำเนินการปรับปรุง หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 ได้แล้วเสร็จในปี 2533 และทดลองใช้กับโรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตรในปีการศึกษา 2533 เมื่อประเมินผลการใช้แล้ว จึงได้ปรับปรุงแก้ไขในบางส่วน ในปีการศึกษา 2534 จึงประกาศใช้กับโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ ซึ่งในลักษณะโครงสร้างของหลักสูตร กำหนดให้วิชาศิลปศึกษา อยู่ในวิชาบังคับแกน จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ (วิชาการ.กรม, 2533) และได้จัดแบบบูรณาการ ศึกษานาวิชาทัศนศิลป์ ดนตรี และ นาฏศิลป์มา

ผนวกรวมกันและใช้ชื่อวิชาหนึ่งดังกล่าวว่า วิชาศิลปะกับชีวิต (พูนสมบัติ วจนวิทย์, 2536) ซึ่งประกอบด้วยรายวิชาที่ต่อเนื่องกัน มี 6 วิชา คือ

1. วิชาศิลปะกับชีวิต 1 (ศ 101)
2. วิชาศิลปะกับชีวิต 2 (ศ 102)
3. วิชาศิลปะกับชีวิต 3 (ศ 203)
4. วิชาศิลปะกับชีวิต 4 (ศ 204)
5. วิชาศิลปะกับชีวิต 5 (ศ 305)
6. วิชาศิลปะกับชีวิต 6 (ศ 306)

ซึ่งทั้ง 6 วิชานี้จัดให้เรียนตามลำดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ตามลำดับ ต่อมาหลังจากการประกาศใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ได้มีการติดตามการใช้หลักสูตรจากรายงานการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์ผลการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาของ อรุณศรี อนันตรศิริชัย (กรมวิชาการ, 2539) ได้พบว่ามีปัญหาเรื่องการจัดสอนวิชาศิลปะกับชีวิต เนื่องจากหลักสูตรกำหนดให้เนื้อหาสาระคือ ศิลปะศึกษา ดนตรี นาฏศิลป์ อยู่ในวิชาเดียวกันตลอด 6 ภาคเรียน คือ ศ 101-ศ 306 ทำให้มีปัญหายุ่งยากในการบริหารหลักสูตร การจัดครูเข้าสอน การวัดผลและการประเมินผล และที่สำคัญที่สุดคือการกำหนดจุดประสงค์ ไม่สอดคล้องกับสิ่งที่พึงประสงค์ ทำให้ผู้เรียน ไม่เกิดความซาบซึ้งในการเรียนตามที่คาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับสรุปผลการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง หลักสูตรศิลปะศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 (วิชาการ.กรม, 2539) ได้สรุปปัญหาของวิชาศิลปะกับชีวิตว่า คาบเวลาที่กำหนดไว้ 1 คาบ / สัปดาห์ / ภาคเรียน ไม่เหมาะสมกับการเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์ของศิลปะทั้ง 3 สาขา คือทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ นอกจากนี้ ผลการอภิปรายยังสรุปว่า ผู้สอนไม่สามารถสอนในลักษณะบูรณาการ วิชาทั้ง 3 ได้ เนื่องจากครูศิลปะส่วนใหญ่มักจะเรียนมาเพียงสาขาเดียว และผลการสัมมนายังพบว่าหลักสูตรศิลปะศึกษาขาดความต่อเนื่องระหว่างระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาอีกด้วย

เกี่ยวกับเรื่องเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนที่ไม่เหมาะสม ดังที่ผลการสัมมนาสรุปไว้สอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้กล่าวไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ว่าบางเนื้อหาวิชาอาจใช้เวลาเรียนมากเกินไป และบางเนื้อหาโดยเฉพาะวิชาพื้นฐานที่มีความจำเป็นมากมีเวลาเรียนน้อยเกินไป อาทิเช่น การพัฒนาทักษะด้านกีฬา ดนตรี ศิลปะ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการสร้างเสริมสุนทรียภาพจินตนาการ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนการมีสุขภาพกายใจที่ดี ใฝ่อยู่ในระดับประถมศึกษา ป.3-ป.6 ใช้เวลาเรียน

พลศึกษา ศิลปศึกษาและดนตรี ประมาณร้อยละ 10 ของเวลาเรียนทั้งหมด ในขณะที่ ประเทศญี่ปุ่น และเกาหลีได้กำหนดให้เรียนวิชาดังกล่าวตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้น ป.1 โดยใช้เวลาเรียนร้อยละ 25 และ 27 ของเวลาเรียนทั้งหมดตามลำดับ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้เวลาเรียน วิชาพลานามัย และศิลปะ ประมาณร้อยละ 7 ของคาบเวลาเรียนทั้งหมด และมีธยมศึกษาตอนปลายเรียน 3 คาบต่อสัปดาห์ โดยให้ วิชาศิลปะเป็นวิชาเลือกเสรี ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่น บังคับให้ทุกคนเรียนดนตรี ศิลปะและ สุขศึกษาเท่ากับ ร้อยละ 23 ของระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และประเทศเกาหลีใช้เวลาเรียน ร้อยละ 21 นอกจากนี้ การสังเคราะห์ผลการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา (2537) ยังชี้ให้เห็นจุดสำคัญ อีกประการหนึ่ง ของการจัดวิชาบังคับแก่น ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ควรให้ความสนใจ คือ โครงสร้าง ในวิชาศิลปะกับชีวิต ซึ่งมีผู้ให้ความเห็นว่ามีเนื้อหาสาระที่แตกต่างกัน ควรแยกออกจากกัน จะทำให้ปัญหาหมดไป

จากปัญหาที่รวบรวมมาเบื้องต้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สังคม ทองมี (2533) ซึ่งทำการวิจัย เรื่อง "ทัศนะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการด้านศิลปศึกษา และ ผู้ใช้หลักสูตร ที่มีต่อวิชาศิลปศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) "มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาทัศนะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และนักวิชาการด้านศิลปศึกษา ที่มีต่อหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น วิชาศิลปศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูศิลปศึกษาในด้านการเตรียมความพร้อมสำหรับการใช้หลักสูตร หลักการ จุดหมายและโครงสร้างของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรและการใช้หลักสูตร

ผลการวิจัยพบว่า ในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และนักวิชาการด้านศิลปศึกษา มีทัศนะตรงกันดังนี้

1. หลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความชัดเจนสามารถมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของคนที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ
2. โครงสร้างหลักสูตรยังไม่เหมาะสม ควรแยกวิชาศิลปศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์และจัดการสอนเป็นรายวิชาเดี่ยว และเพิ่มเวลาเรียนวิชาบังคับแทนเป็น 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค ดังนั้น การที่จะบูรณาการ 3 วิชาไว้ด้วยกันครูผู้สอนต้องมีความเข้าใจในพื้นฐานวิชาอย่างแท้จริงและการสอนต้องมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมที่ดี
3. ในรายวิชาศิลปะการฝึกทักษะต่าง ๆ ควรฝึกในวิชาเลือกเสรี โรงเรียนควรเปิด

ให้พร้อมเพรียงกัน และยังมีความเห็นว่าเป็นรายวิชาเลือกโรงเรียนที่มีความพร้อม ด้านครูผู้สอนเท่านั้น จึงจะจัดการเรียนการสอนสนองความต้องการของผู้เรียนได้

4. การจัดการเรียนการสอน ควรเน้นความรู้พื้นฐานและความชื่นชม รู้คุณค่าในเรื่องศิลปวัฒนธรรม การสอนจึงต้องสร้างแรงจูงใจ ใฝ่ใฝ่หาจิตอาสา

5. การวัดและประเมินผล ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดและประเมินผล ให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา เพื่อให้สนองต่อความสำคัญของศิลปศึกษา ตามที่กล่าวมาข้างต้น จะต้องจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพสังคมของประเทศ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาตัวบุคคลตามเป้าหมายของการพัฒนาประเทศ (รวีช ตาแก้ว, 2538) และจากทัศนะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าในหลักสูตรศิลปศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่กำลังใช้กันในปัจจุบันมีข้อหาบางเรื่อง ที่มีผลกระทบในหลาย ๆ ด้านซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงก็คือนักเรียน

ฉะนั้นการจัดหลักสูตร การเรียนการสอนในปัจจุบัน นักการศึกษาจึงควรพิจารณาถึงความต้องการของผู้เรียนให้มากขึ้นทั้งความต้องการทางธรรมชาติ และ ความต้องการทางสังคม การวางแผนหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน จึงควรยึดหลักเกณฑ์การจัดการศึกษา ซึ่งสรุปได้ว่า ศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก ในการพัฒนาพลเมืองของชาติ ให้มีความคิดสร้างสรรค์ที่ดีงาม อันก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าต่อประเทศชาติจึงควรจัดหลักสูตรศิลปศึกษาให้เหมาะสมกับความสามารถ สติปัญญา ตามศักยภาพและวุฒิภาวะ ทำให้เกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ในตัวผู้เรียนและเป็นรูปธรรม สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้จริง

จากการศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาทั้งหมดอาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรซึ่งประกอบไปด้วย จุดประสงค์ หลักการ คำอธิบายรายวิชา เนื้อหา และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งมีความสอดคล้องกัน และที่สำคัญมากที่สุดก็คือหลักสูตรจะต้องสนองความต้องการของผู้เรียนและพัฒนาการผู้เรียนไป ในด้านต่าง ๆ อันเหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน และสามารถนำหลักสูตรนั้นไปปรับใช้ได้จริงดังที่นักพัฒนาหลักสูตร และนักวิชาการทางด้านหลักสูตรและการสอนได้กล่าวไว้ และจากจุดประสงค์หลักสูตรที่มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียน ซึ่งเป็นลักษณะการศึกษา ตามแบบพัฒนาการ (Progressive Education) หรือการศึกษาที่ ยึดตัวผู้เรียน เป็นศูนย์กลางการศึกษา ข้อมูลจากตัวผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้สอนสามารถ

ศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น สภาพแวดล้อม ทางเศรษฐกิจ สังคม และการฝึกอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว ความต้องการ ความสนใจ และความมุ่งหวังต่อวิชาที่เรียน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2529) สอดคล้องกับ กายอนา คูณาลักษณ์ (2527) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบ 4 ประการคือ ครูผู้สอน กระบวนการสอน ผู้เรียน และเนื้อหาการสอน

จากข้อมูลที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่า ความสำคัญในเรื่องของความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านการศึกษามิ่ว่าจะมีต่อโรงเรียน หลักสูตร วิชาที่สอนหรือแม้กระทั่งตนเอง ย่อมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนทั้งสิ้น

หลักสูตรการศึกษาของไทยใช้ทั่วประเทศในแต่ละเขตการศึกษา ซึ่งเขตการศึกษา 11 เป็นเขตหนึ่ง ที่มีข้อมูลที่น่าสนใจ ในการที่จะศึกษาค้นคว้าและวิจัย เนื่องจากเขตการศึกษา 11 ประกอบด้วยพื้นที่ 5 จังหวัด ซึ่งได้แก่ จังหวัด นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ สุรินทร์ ซึ่งโรงเรียนในเขตการศึกษา 11 มีทั้งหมด 331 โรงเรียน นับเป็นเขตการศึกษาที่มีจำนวนโรงเรียนมากเขตหนึ่ง ในทางภูมิศาสตร์ พื้นที่ทั้ง 5 จังหวัดเป็นเขตอีสาน ยังคงมีความกันดารอยู่ในหลายพื้นที่ จังหวัดศรีสะเกษ และสุรินทร์ เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดชายแดนส่วนหนึ่งจึงทำให้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบ ของประเทศเพื่อนบ้าน และ ฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ค่อนข้างยากจน อย่างไรก็ตามโรงเรียนในเขตการศึกษา 11 ได้มีการเรียนการสอน ในหลักสูตรครบทุกโรงเรียนและทุกระดับ ซึ่งได้รับการสนับสนุนและนิเทศการสอน จากศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 เป็นระยะ ๆ รวมทั้งมีการสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการพัฒนาจุดประสงค์การเรียนวิชาต่าง ๆ ของโรงเรียนทุกกลุ่มในเขตการศึกษา 11 อยู่เสมอแต่ในด้านวิชาศิลปศึกษานั้นมีอัตราศึกษานิเทศก์ ประกอบด้วย 11 อยู่ 3 อัตรา เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องรับผิดชอบแล้ว จะเห็นได้ว่ามีความเป็นไปได้น้อยมาก ที่จะทำการนิเทศได้ทั่วถึง (ศึกษานิเทศก์, หน่วย, 2539) อีกประการหนึ่ง หน่วยศึกษานิเทศก์มีการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเฉลี่ย ปีละ 2 เรื่อง (ฝ่ายนิเทศงานแผนงานและวิจัย เขตการศึกษา 11, 2539) แต่พบว่ายังไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ใดๆตรง

หลักสูตรศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533)

ได้เข้าโรงเรียนมาระยะหนึ่งแล้ว แต่ก็ยังไม่ได้มีการสำรวจความคิดเห็นจากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง จากการใช้หลักสูตรซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และตรงความเป็นจริงมากที่สุดได้ในระดับหนึ่งและประการสำคัญการเรียนการสอนในปัจจุบันเน้นการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเกี่ยวกับการเรียนรายวิชาบังคับแกน ศิลปะศึกษา หรือวิชาศิลปะกับชีวิต ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 เกี่ยวกับการเรียนรายวิชาบังคับแกนศิลปะศึกษา ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. จุดประสงค์การเรียน
2. เนื้อหารายวิชา
3. กิจกรรมการเรียน
4. การวัดและประเมินผล

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่เข้าในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 รวม 5 จังหวัด ได้แก่ นครราชสีมา สุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ ชัยภูมิ รวมทั้งสิ้น 331 โรงเรียน โดยผู้วิจัยเลือกสุ่มตัวอย่างประชากรโดยการจับฉลากเลือกโรงเรียน ร้อยละ 10 ของโรงเรียนในแต่ละจังหวัด และแต่ละโรงเรียนที่ถูกเลือกจะใช้ประชากรคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2539 ระดับละ 25 คน รวมโรงเรียนละ 75 คน

2. ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการเรียน รายวิชาบังคับแกนศิลปะศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่สังกัดกรมสามัญศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่เกี่ยวข้องกับทัศนศิลป์โดยตรงไม่รวมถึงนาฏศิลป์ และดนตรี

ข้อตกลงเบื้องต้นในงานวิจัย

1. แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ถือว่าเป็นแบบสอบถามที่มีประสิทธิภาพ และเชื่อถือได้ เพราะได้ผ่านการตรวจสอบแก้ไข จากผู้เชี่ยวชาญและได้นำไปทดลองใช้กับนักเรียน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างประชากรจริง แล้วมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

2. ถือว่าผู้ตอบแบบสอบถามตอบด้วยความจริงใจ โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำแบบสอบถามไปให้นักเรียนตอบด้วยตนเอง

นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย

รายวิชาบังคับแกนศิลปศึกษา หมายถึง วิชาบังคับในหลักสูตรศิลปศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มี 6 วิชาได้แก่

1) ศิลปะกับชีวิต 1 รหัสวิชา ศ 101	ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2) ศิลปะกับชีวิต 2 รหัสวิชา ศ 102	ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
3) ศิลปะกับชีวิต 3 รหัสวิชา ศ 203	ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
4) ศิลปะกับชีวิต 4 รหัสวิชา ศ 204	ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
5) ศิลปะกับชีวิต 5 รหัสวิชา ศ 305	ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
6) ศิลปะกับชีวิต 6 รหัสวิชา ศ 306	ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรศิลปศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. เพื่อเป็นประโยชน์ และแนวทางต่อครูศิลปะในการสอนรายวิชาแกนบังคับศิลปศึกษา หลักสูตร ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533

3. เพื่อเป็นแนวทางให้ศึกษานิเทศก์ ทำการนิเทศและฝึกอบรมครูศิลปศึกษาและการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม

4. เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยที่ต่อเนื่อง และเกี่ยวข้อง